

MARIUSZ ZARUSKI

PIONIER POLSKIEGO ŻEGLARSTWA I WYCHOWANIA MORSKIEGO

Urodzony - 31 stycznia 1867

Stopień – generał brygady

Nauka – Studia matematyczno-fizyczne na _
Uniwersytecie w Odessie oraz Szkołą Morską _ w
Archangielsku gdzie otrzymał tytuł _
Szturmana

Praca - Dowódca 11 Pułku Ułanów, adiutant _
prezydenta Stanisława Wojciechowskiego, _
pierwszy naczelnik TOPR

Udział w wojnie z bolszewikami - dowódca 1 _
oraz 11 Pułku Ułanów

- **Zmarł** - 8 kwietnia 1941

1. Generał Mariusz Zaruski posiadał wiele talentów. Był on pionierem żeglarstwa i wychowania morskiego, oficerem oraz wybitnym taternikiem. Świetnie odnajdywał się również w roli m.in. fotografika, malarza, poety i prozaika. W latach 1923-1925 pełnił funkcję adiutanta Prezydenta RP Stanisława Wojciechowskiego a w roku 1924 został generałem brygady. Ponadto był założycielem Tatrzańskiego Ochotniczego Pogotowia Ratunkowego, ratownikiem, instruktorem oraz popularyzatorem narciarstwa i turystyki górskiej. Przez całe życie poświęcał się intensywnej działalności państwowej i społecznej m.in. jako wychowawca młodzieży.

Mariusz Zaruski urodził się 31 stycznia 1867 roku na terenie zaboru rosyjskiego w Dumanowie, w rodzinie o tradycjach patriotycznych. Jego dziadek brał udział w powstaniu listopadowym a ojciec – Seweryn i stryj Józef, byli uczestnikami powstania styczniowego. Zaruski rozpoczął swoją edukację w prywatnej szkole powszechnej w Mohylewie, gdzie dzięki wychowaniu wyniesionemu z domu oparł się rusyfikacji. Gimnazjum rosyjskie ukończył w Kamieńcu Podolskim skąd trafił pod opiekę stryja, z którym brał udział w działalności konspiracyjnej. W 1885 roku zdał maturę i wyjechał na studia matematyczno-fizyczne do Odessy. Tam również po raz pierwszy zetknął się z morzem, które urzekło Generała. W czasie wakacji zaciągał się jako załogant na statki, które pływały do egzotycznych krajów. Wielokrotne próby utrwalenia morza i oceanów na płótnie, zachęciły go do wstąpienia do Szkoły Sztuk Pięknych. Po dalekich i wielokrotnych rejsach postanowił również wstąpić do Szkoły Morskiej.

W Odessie zaczął działać w organizacji konspiracyjnej, niestety jej struktury zostały rozpracowane przez carską ochranę w 1894 roku co doprowadziło do zesłania Zaruskiego na 5 lat do Archangielska. Od samego początku pragnął pracować w porcie – by być jak najbliżej statków. Poprosił gubernatora miasta o zezwolenie na pływanie, które otrzymał na słowo honoru. W czasie

jednego z rejsów do Norwegii Zaruski uratował statek przed zatonięciem, to zaimponowało wszystkim znajdującym się na pokładzie. Armator statku wysłał go później do szkoły morskiej, w której uzyskał tytuł Szturmana Żeglugi. Po ukończeniu nauki, Zaruski został kapitanem statku „Nadzieжда” i wypływał w rejsy po arktycznych morzach.

Po odbyciu kary zsyłki powrócił na dwa lata do Odessy, ożenił się wówczas z Izabelą Kietlińską, a następnie pojechał do Krakowa, gdzie ukończył malarstwo na Akademii Sztuk Pięknych. Z powodu słabego zdrowia żony przeniósł się do Zakopanego. To wydarzenie (jak się później okazało) było przełomem w jego życiu. Jako pierwszy zdobył ponad 20 szczytów, w 1904 roku pierwszy wszedł na Giewont, Kopę Magury, Liliowe, Pośrednią i Skrajną Turnię. Szczególnie interesował się Giewontem, z którego schodził ze wszystkich stron i dokładnie opisał wiodące na niego drogi. W 1913 roku opublikował pierwszy polski przewodnik zimowy po Tatrach: „Przewodnik po terenach narciarskich Zakopanego i Tatr Polskich”, do którego dołączył mapę, na której zaznaczone były m.in. trasy narciarskie. Przez wielkie zagrożenie lawinami w Tatrach, dążył do powstania Tatrzańskiego Ochotniczego Pogotowia Ratunkowego. Doszło do tego w 1909 roku po tragicznej śmierci w górach, wspierającego jego działania Mieczysława Karłowicza. Był nie tylko inicjatorem, ale również pierwszym naczelnikiem dzisiejszego GOPRu.

W 1914 roku kiedy wybuchła I wojna światowa i pojawiła się okazja dla Polaków, aby odzyskać niepodległość Zaruski wstąpił do Legionów Polskich. Do lipca 1917 służył w 1 Pułku Ułanów. Po wojnie od listopada 1918 do października 1921 był jego dowódcą. Walczył na jego czele w wojnie z bolszewikami. Zaruskiemu powierzono zadanie sformowania 11. Pułku Ułanów i objęcia nad nim dowództwa. Za swoje zasługi został odznaczony krzyżem *Virtuti Militari* V klasy oraz kilkakrotnie Krzyżem *Walecznych*. Karierę wojskową zakończył jako generał brygady i adiutant prezydenta Stanisława Wojciechowskiego.

Mimo tak wielu wydarzeń Zaruski nie zapomniał o swojej drugiej wielkiej pasji - żeglarstwie. W roku 1924 współzałożył Yacht Klub Polski. Był jego pierwszym komandorem. Od 1927 roku był sekretarzem generalnym Komitetu Floty Narodowej, który miał zająć się organizacją przedsięwzięć mających na celu zbudowanie polskiej floty. Organizował wystawy oraz zachęcał Polaków do wpłacania 1 złotówki na rzecz Komitetu. Ogromna akcja zaczęła dość szybko przynosić rezultaty. Już 13 lipca 1930 roku w Gdyni poświęcono „Dar Pomorza” - fregatę zakupioną ze składek pomorskich oddziałów KFN. Od 1930 roku Zaruski kierował też polską Ligą Morską i Kolonialną, w ramach której prowadzono m.in. zbiórki pieniędzy na Fundusz Obrony Morskiej, zebraną kwotę przeznaczono na zbudowanie okrętu podwodnego ORP Orzeł. W związku z nasilającym się kryzysem gospodarczym idea budowy silnej floty straciła poparcie i 10 marca 1932 roku uchwałą Sejmu rozwiązano Komitet Floty Narodowej. Zawiedziony Zaruski powrócił do domu i zajął się pisaniem poradników żeglarskich, opowiadań marynistycznych i felietonów do gazet krajowych.

Po I wojnie światowej w Polsce zaczęło rozwijać się harcerstwo wodne. W Wejherowie utworzono ośrodek szkolenia „wodniaków”. W roku 1930 roku istniało już 26 drużyn wodniackich, skupiających 830 harcerzy. Rok później utworzono w Komendzie Głównej ZHP Kierownictwo Harcerskich Drużyn Żeglarskich, którym kierował harcmistrz Witold Bublewski. Harcerki i harcerze byli uczestnikami kursów organizowanych przez Zaruskiego. W 1934 roku harcerze zakupili statek, który nazwano „Zawisza Czarny”, a jego kapitanem został właśnie Mariusz Zaruski. Pierwszy rejs „Zawiszy” pod dowództwem generała rozpoczął się 29 czerwca 1935 roku, a zakończył się 13 sierpnia. Do sierpnia 1939 roku „Zawisza Czarny” wypłynął w 26 rejsów. Niestety nie było ich już więcej ze względu na wybuch II wojny światowej.

Został aresztowany we Lwowie przez NKWD. Zmarł w 1941 na cholerę w więzieniu NKWD w Chersoniu. W roku 1997 prezydent Aleksander Kwaśniewski odznaczył go pośmiertnie Krzyżem Wielkim Orderu Odrodzenia Polski. W tym samym roku – 11 listopada – prochy generała sprowadzono do Polski i przeniesiono do Zakopanego. W kwietniu 2001 roku, w 60. rocznicę śmierci Zaruskiego, Witold Bublewski zorganizował symboliczny morski pogrzeb. Ziemia z prochami została wysypana do wody w Zatoce Gdańskiej. Aby upamiętnić tak wybitnego człowieka, jeden z parków w Łodzi otrzymał im. Zaruskiego. Znajduje się w nim obelisk Generała

z napisem: "W hołdzie Generałowi Mariuszowi Zaruskiemu ludzie morza i Tatr. Łódź, 1998 r.". Jest on również patronem SP 141 w Łodzi. Wiele drużyn harcerskich przyjmuje go także za swojego bohareta. Warto również wspomnieć, że jeden z najstarszych czynnych polskich żaglowców nazywa się STS Generał Zaruski.

Bibliografia:

Henryk Stępień – „Mariusz Zaruski. Opowieść biograficzna”

Maciej Pinkwart – „Zakopiańskim szlakiem Mariusza Zaruskiego”

<http://www.polskieradio.pl/39/247/Artykul/168782,Mariusz-Zaruski-pionier-nie-tylko-polskiego-zeglarstwa>

http://pl.wikipedia.org/wiki/Mariusz_Zaruski

<http://www.sp141lodz.pl/strona12.html>